Kansikuva:
Hiehohotellin wk Raju pitää hiehoja kärsivällisesti käytävän toisessa päässä. KUVA PÄIVI ANTTILA

Päätoimittaja Kari Kotikoski
Toimituskunta: Heli Ahonen
Anne Konsti
Ann-Mari Lintunen
Sanna-Mari Lohva
Helena Pesonen
Heikki Teittinen
Avustajat: Katri Piilola

Taitto ja paino:
Oridea Oy

Paimenpostin ilmoitushinnat:

	Jäsen	Muut
¼ sivua	50 €	80 €
½ sivua	100 €	150 €
1 sivu	200 €	300 €

Ilmestyy 4 kertaa vuodessa (aineiston jättöpäivät suluissa):
n:o 1 maaliskuun puolivälissä (15.2.)
n:o 2 kesäkuun puolivälissä (15.5.)
n:o 3 syyskuun puolivälissä (15.8.)
n:o 4 joulukuun puolivälissä (15.11.)
Aineisto mieluiten sähköisessä muodossa osoitteeseen paimenposti@gmail.com. Sähköpostilla (tai muistitikulla) lähetetty teksti muodossa word.rtf, ei muotoiluja eikä kuvia tekstiin. Kuvat mahdollisimman suurina digikuvina (jpg tai tif). Muista liittää kuvatekstit ja kuvaajan nimi.
Artikkeleissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien, eivät SPKY:n hallituksen tai lehden toimittajien mielipiteitä.
Osoitteenmuutokset jäsensihteerille.

PAIMENPOSTIN SISÄLTÖ

Pidimme vuoden alussa toimituskunnan laajemman porukan lehtipalaverin ja ideoimme, minkälaisia juttuja lehteen haluttaisiin, sekä mitä kukakin kirjoittaisi. Tuloksena oli paljon hienoja ideoita, kirjoitusintoa ja niiden kautta tämä luultavasti kaikkien aikojen pullein Paimenpostin ykkösnumero. Kiitokset kaikille osallistuneille, ja tervetuloa joukkoon, jos joku kokee jääneensä lehtipuuhasta paitsi, vielä mahtuu mukaan!

Paimenpostin pitkäaikaisilla puuhaajilla on selkeänä mielessä lehden vuoden kulku, joka yllättäen ei ollutkaan muille ollenkaan niin selvä. Siksi siis tämäkin pikkupalstan, jossa tuoreen aviisin antia koitetaan esitellä. Yleisesti vuoden ensimmäinen numero on ns. jalostuslehti jalostusuroslistoineen. Kakkosessa suunnitellaan tulevaa kesää, muistutellaan kisoista, treeneistä ja miten niihin tulee varustautua. Mukana tulee olemaan perinteiseen tapaan myös harjoituspaikkalista. Vuosikokousasiat julkaistaan ykkösessä tai kakkosessa, tällä kertaa kakkosessa. Kolmosnumeroon kootaan kesän satoa kursseilta yms tapahtumista, ja julkaistaan printtiversio kasvattajalistasta. Vuoden viimeinen lehti on kisanumero, joka käy läpi kuluneen kauden arvokisat, tulokset ja tunnelmat.

Ykkösnumeroon mukaan on yritetty laatia muutakin jalostusasiaa uroslistan lisäksi. Tällä kertaa aihetta sivutaan silmätarkastuksen osalta, astutussopimusjutussa ja uudessa maailmoja syleilevässä sarjassamme, jossa haastatellaan eri paimennusmaiden kasvattajia: Tähän lehteen saatiin mukaan viisi norjalaista pitkän linjan kasvattajaa Kyöstilän Maaritin haastattelemina. Teittisen Heikki esittelee itsensä kasvattaja & kouluttaja -juttusarjassa, joka näillä näkymin jatkaa vähintäänkin tulevan vuoden ajan vakiosarjana.

Työjuttuja pyrimme lisäämään. Niinpä tästä lehdestä löytyy neljän paimentajan tarinat töistään vierailla tiloilla. Paimenkoiran kannattavuutta laskeskellaan hiukan muokatusti jutussa, joka on ilmestynyt Lammas ja Vuohi -lehdessä viime syksynä. Lisäksi Heikuran Pirjo aloittaa tässä lehdessä tilalla-sarjan, jatkoa seuraa toivottavasti mitä moninaisimmin tiloin.

Viime vuoden teemanamme oli perusradan esittely eri näkövinkkeleistä. Päätimme, että vuositeema olisi mukava olla tänäkin vuonna, ja päädyimme otsikkoon Oppiminen. Melko laaja kakku siis, saa nähdä, keretäänkö se tämän vuoden aikana syväluotaamaan valmiiksi asti. Oppimistarkoituksessa päästään kurkistamaan Jussilan Leenan kurssille innokkaan porukan mukana. Pulinassa pohditaan motivaatiota ja treenipäiväkirja -haasteeseen odotamme jäsenistöstä löytyvän monenlaisia päiväkirjan pitäjiä, kaapista ulos vaan reippaasti!

Sen lisäksi, että juttuja ideoitiin ja toteutettiin, saimme aivan loistavat jutut tarjottuina tähän numeroon. Kiitos Lea Rojola erittäin mielenkiintoisesta kilpailujen historiaan pureutuvasta jutusta, ja Sabina Lähteenmäki kurssiporukan juttujen keräämisen puuhanaisena sekä tietysti muut kurssilaiset! Kaiken kaikkiaan toimituskunnan toiveena on, että yhä useampi haluaa / uskaltaa / innostuu kirjoittaa omista paimennuskokemuksiaan. Kukaan ei ole kaikkitietävä, eikä kukaan valmiiksi tule tälläkään elämän osa-alueella, joten aina on oikea aika jakaa ajatuksiaan ja tekemisiään, ajattelipa olevansa millä taitotasolla hyvänsä. Aina se on jollekulle sopivaa vertaistarinaa. ■

MUUTOKSIA KILPAILUSÄÄNTÖIHIN

Hallitus on hyväksynyt seuraavat kilpailutoimikunnan esitykset muutoksista kilpailusääntöihin:
luokan 1 hakumatka 70–100 m
luokan 2 hakumatka 100–200 m
luokan 1 poispäinajon pituus mielellään 100 m
luokan 2 ensimmäisen poispäinajon sivun pituus mielellään 100 m
jos luokan 3 hakumatka on minimi, tulisi koko ajomatkan olla vähintään 300 m

SPKY:n BC ja WK JALOSTUSUROSLISTA VUODELLE 2022

Nimi **Synt.**
Rekisterinumero **Lonkat**
Silmätarkastus CEA-geenitesti
Isä Emä
Tiedustelut
Muuta **Jälkeläiset SPKY rek.**

Bordercolliet

Aysteak Z Vickova **2019**
J2628/19u, ISDS CZ/358536, ER39069/19 **A-A**
10/3/2020 kantaja
Fyhrs Lad RegV1030/2016 Jpot Kipi ISDS 341826
Hanna Silander, Järvenpää, 045 139 7515
CEA kantaja, BCG, DM, EAOD, IGS, MDR1, NCL5, RS, SN,TNS norm. **0**

BB Coel **2013**
J1966/13u **A-A**
10/13/2016 normaali
Kemi Rhys (J1919/10u) Conquest Floss (J1710/07n)
Anja Lehtiö, Lieto, 040 5337969 **12**

Borderliz Sune **2011**
J1874/11u **B-B**
2/20/2019 normaali
CMM´s Suck RegV1191/2005 Floss RegV1495/2010
Michaela Wikberg,Taklax, 050 3395885
IGS normaali **15**

Erik **2018**
J2584/18u **B-B**
10/14/2020 normaali
Working Power's Mick NO33470/15 Jill ISDS00/313324
Michaela Wikberg,Taklax, 050 3395885
BCG, CEA, DM, EAOD, IGS, MDR, PRA, RS, SN ja TNS normaali **11**

Farmirekun DarthVader **2019**
J2465/19u **A-A**
9/22/2021 normaali
Nick J2075/14u Raza J2160/15n
Anniina Holopainen, Halkokumpu, 050 4366246
0

Felltop Bob **2018**
J2354/18u **A-A**
4/27/2019 normaali
Shep J2337/09u Kemi Mae J2336/15n
Anniina Holopainen, Halkokumpu, 050 4366246
14

Fred **2013**
J2090/13u, ISDS FI/324371, ER18285/13 **B-B**
2/17/2021 normaali
Sammy J1956/10u Jill J1690/09n
Annika Paarvio,Tammisaari, 0400 765456
7

Glencar Bruce **2018**
J2508/18u **B-B**
10/2/2019 normaali
Knockmaa Jake 00/320281 Jem 00/32275
Kari Kotikoski, Somero, 040 5237886
10

Glencregg Roy **2017**
J2503/17u **A-A**
11/11/2019 normaali
Glencregg Silver 00/32752 Roxy 00/325840
Hanna Niskanen, Juva, 040 5494547
CEA, DH, IGS, MDR 1, MH, NCL5, prcd-PRA, SN ja TNS normaali, EAOD kantaja **18**

High Ash Thor **2016**
J2435/16u, ISDS 00/344386 **B-B**
10/24/2020 normaali
Sailor 00/331801 High Ash Lace 00/326702
Anni Ritakallio, Huittinen, 044 9707507
CEA, IGS, MDR1, MH, NCL,TNS, DH, GG, EAOD ja DM normaali **14**

Ihahhurja Be My Beast **2015**
J2133/15u, ER19532/15 **A-A**
9/2/2019 normaali
True J1898/12u Windy J1847/11n
Pirjo Koivu, Hamina, 040 7150096
Selkä VA0, SP0, LTV0 **0**

Jack **2018**
J2375/18u, ER29509/18 **A-A**
3/25/2020 normaali
Musti J1978/13u Bell J2195/12n
Elisa Kotikoski, Somero, 040 5740798
6

Karjapaimenen Julma Jätkä **2011**
J1882/11u, ER10640/12 **B-A**
3/2/2016 normaali
Spot J1783/08u Karjapaimenen Helmi J1647/08n
Veli-Petteri Mäkelä,Tampere, 040 8205036
0

Karjapaimenen Kapu **2011**
J1888/11u, ER14489/12 **A-A**
2/5/2016 normaali
Svedu J1520/04u Karjapaimenen Ninni J1470/05n
Kaija Rummukainen, Ähtäri, 040 5369197
10

Karjapaimenen Merri **2015**
J2164/15u, ER44275/15 **A-A**
1/19/2017 normaali
Killiebrae Spot J1779/08 Karjapaimenen Kumma Kimma J1887/11n
Merja Rasi, Kouvola, 050 5453105
BCG, CEA, DM, EAOD, IGS, MDR, PRA, RS, SN ja TNS normaali. Selkä: LTV0,VA0. **5**

Karjapaimenen Mess **2015**
J2165/15u, ER44276/15 **B-A**
3/19/2019 kantaja
Killiebrae Spot J1779/08u Karjapaimenen Kumma Kimma J1887/11n
Katri Kinnunen, Nieminen, 050 5675221
CEA kantaja **0**

Karjapaimenen Milo **2015**
J2166/15u, ER44277/15 **A-A**
2/28/2019 kantaja
Killiebrae Spot J1779/08u Karjapaimenen Kumma Kimma J1887/11n
Katri Grönlund, Pusula, 050 9134224
CEA kantaja. DH, IGS, MDR1, MH, NCL5,TNS, SN ja vWD normaali **0**

Kemi Black **2015**
J2438/15u, ISDS00/341438, ER26924/16 **A-A**
11/19/2019 normaali
Kemi Rhys J1919/10u Meg 00/332869
Mari Hakala,Viitasaari, hakalamaris@gmail.com
CEA, IGS, MDR1, CL,TNS normaaali. Selkä: LTV1, SP0,VA0 **9**

Kemi Rhemy **2015**
J2272/15u, ER17776/16, ISDS00/341440 **A-A**
11/29/2018 normaali
Kemi Rhys J1919/10u Meg 00/332869
Anja Lehtiö, Lieto, 040 5337969
14

Kemi Rhys **2010**
J1919/10u, ER23692/11 **A-A**
11/29/2018 normaali
Kemi Mirk ISDS272009 Straid Meg ISDS288940
Anja Lehtiö, Lieto, 040 5337969
IGS normaali **37**

Kep **2019**
J2594/19u, ISDS NL/366156 **B-B**
12/14/2020 normaali
Glencregg Silver Jnr 00/339886 Sue 00/328583
Helena Pesonen, Simpele, 040 7602735
0

Killiebrae Flint **2009**
J1768/09u, ER61459/10 **B-B**
9/30/2019 normaali
Todd ISDS283884 Killiebrae Penny ISDS295398
Jennina Rakkavaara, Rovaniemi, 0400 422511
16

Laddie **2015**
J2150/15u, ER27862/15 **B-B**
4/6/2016 normaali
Borderliz Sune J1874/11u CMM's Pimu J1514/06n
Minna Pukkila, Pertteli, 040 8152005
0

Mirk **2012**
J2089/12u, ISDS00/324182, ER20006/13 **A-A**
10/27/2021 normaali
Jak ISDSBE/304411 Emma ISDS00/314360
Päivi Nietosvaara, Kiikala, 050 5274491
IGS normaali **12**

Moss **2014**
J2122/14u, ER36064/16 **A-A**
7/6/2018
Killiebrae Flint J1768/09u Meg J2104/11n
Jennina Rakkavaara, Rovaniemi, 0400 422511
2

Muscidas Baxter **2017**
J2409/17u, ER29548/17 **A-A**
11/2/2022 normaali
Llangadog Gary ISDS00/308277 Borderliz Magdalena 1853/09n
Ia Asen,Tammisaari, 040 5841815
0

Musti **2013**
J1978/13u, ER22951/13 **A-A**
9/6/2020 normaali
Sammy 1956/10u CMM's Pimu J1514/06n
Elisa Kotikoski, Somero, 040 5740798
6

Nick **2014**
J2075/14u **A-A**
4/26/2021 kantaja
Sam J1832/11u Ladängs Xara J1781/10n
Minna Eronen, Kitee, 050 5865056
IGS normaali **21**

Nico **2014**
J2413/14u **A-A**
2/18/2021 kantaja
Llangadog Gary 00/308277 Llanfarian Nike NL/296006
Satu ja Keijo Rantamaa,Tornio, 050 4921028
8

Niki **2013**
J1990/13u **A-A**
4/23/2019
Drift J1728/08u Prim J1787/08n
Kirsi Kauranen, Puumala, 050 5878220
7

Nikke **2016**
J2274/16u **A-A**
3/6/2020 kantaja
Clyde J2197/12u Meg J2104/11n
Heikki Teittinen, Juva, 0400 752780
0

Päättymätön Kiusa **2014**
J2199/14u **A-A**
6/21/2018
Killiebrae Flint J1768/09u Killiebrae One J1983/11n
Saija Helttunen, Suomussalmi, 044 2946484
0

Päättymätön Loimu **2016**
J2306/16u **A-A**
2/20/2018 normaali
Päättymätön Teho J2066/14u Killiebrae One J1983/11n
Leena Jussila, Loviisa, 044 3724817
0

Päättymätön Teho **2014**
J2066/14u **A-A**
1/9/2019 normaali
Drift J1728/08u Torrie J1892/12n
Hanna Westman, Kirkkonummi, 050 3676829
5

Rasmus **2015**
J2174/15u **B-A**
1/19/2017 normaali
Vallhunden Tom J1777/08u Safira J1845/11n
Ritva Hilkkola, Elimäki, 040 7068843
0

Sammy **2010**
J1956/10u **C-B**
2/14/2017 normaali
Ardmor Bob ISDS 00/295357 Jess ISDS 260875
Kari Kotikoski Somero, 040 5237886
23

Sweep **2013**
J2474/13u, 00/329103 **B-B**
6/4/2019 normaali
Cefn Golau Roy 00/319766 Queen 00/318856
Anni Ritakallio, Huittinen, 044 9707507
CEA, IGS, NCL ja TNS normaali **5**

Sweep **2018**
J2595/18u, ER30846/20, ISDS00/358570 **A-A**
1/8/2021 normaali
Derwen Doug ISDS00/339527 Gill ISDS00/329868
Minna Jokisaari,Tupos, 0400 31379
CEA, DH, IGS, MDR 1, MH, NCL5, prcd-PRA, SN ja TNS normaali, EAOD kantaja.
Kyynärät 0/0 **0**

Toryhill Sid **2019**
J2691/19u **B-B**
12/14/2020 normaali
Glencregg Silver ISDS 00/327528 Dunedin Tina ISDS 00/312885
Helena Pesonen, Simpele, 040 7602735
CEA, BCG, EAOD, IGS, MDR1, RS, SN ja TNS normaali **0**

Traets Freyr **2017**
J2509/17u **A-A**
1/9/2020 kantaja
Kemi Rhys J1919/10u Traets Gael NO45075/10
Laura Kupiainen, Kolma, 044 3850125
Selkä LTV0,VA0, olkapäät OC0/0 **0**

Ukko **2008**
J1756/08u, ER33778/10 **A-A**
8/27/2020 normaali
Nalle 1227/01u Finn J1452/05n
Nilla Salonen, Ratula, 040 7222917
8

Valmis Cassius **2013**
J2259/13u, ISDS00/327561, ER44232/15 **A-A**
11/19/2019 normaali
Groesfaen Ben ISDS00/314584 Comebye Jazz ISDS00/308594
Hanna Äijälä, Kaivanto, 040 7058566
12

Valmis Lennox **2013**
J2260/13u, ISDS00/327560, ER34059/15 **B-B**
3/8/2019 normaali
Groesfaen Ben ISDS00/314584 Comebye Jazz ISDS00/308594
Katja Suontausta, Haukila, 0500 965654
4

Valmis Zlatan **2016**
J2437/16u **A-A**
5/3/2019 kantaja
Walk On Dewr J1995/12u Päättymätön Kipinä FI/341930
Pauliina Kaivonen, Lieto, 040 7315690
Kyynärät 0/0, selkä LTV1,VA0, SP0 **8**

Working kelpiet

Jack **2015**
JK/205/15u **B-A**
Bamba Toohey AS46559/2013 Kataran Cass K/128/08n
Eija Huusko, Nilsiä, 044 552 3207 Kyynärät 0/0
5

Kelmi Hiippo **2017**
JK/254/17u **A-A**
10/1/2020
Kelmi Djanga, JK7156/13u Heta JK/187/14n
Sanna Vähä-Pietilä-Kurppa, Matku 040 7774840
Kyynärät 0/0, selkä LTV0, sydän ok **3**

Kelmi Tarmonpesä **2014**
JK/175/14u, ER39853/14 **A-A**
Kelmi Eri Epeli JK/137/10u Bamba Meg JK/152/12n
Tarja Hurvi, Kokemäki, 040 7266869
Selkä VA0 LTV0 **5**

Reidar **2012**
JK/147/12u, ER42876/13 **A-A**
Emmalundas Ullmer AS32959/2009 Martta K/138/07n, ER39480/13
Minna Laitinen, Mikkeli, 040 7743840
Kyynärät 0/0, selkä LTV0 **12**

Koiran silmätarkastus

Koonnut: Katri Piilola

Koiran virallinen silmätarkastus tehdään, jotta voidaan ennaltaehkäistä perinnöllisten silmäsairauksien esiintymistä, sekä tutkittaessa mahdollista silmäsairautta.

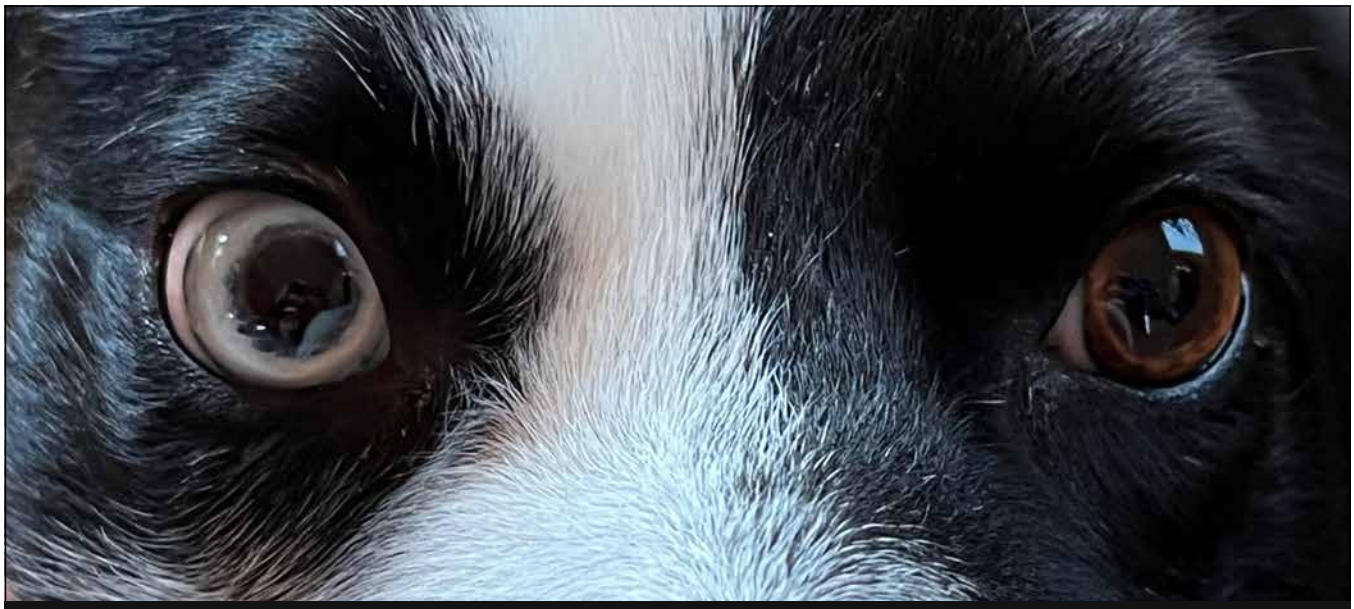

Royn eriväriset silmät. KUVA HANNA NISKANEN

Roduissa, joissa on ilmennyt perinnölliseksi oletettuja silmäsairauksia, tulisi vähintään jalostukseen käytettävät koirat tutkia ennen aiottua astutusta.

Virallisia silmätarkastuksia saa Suomessa tehdä ja virallisia lausuntoja antaa vain ECVO:n (European College of Veterinary Ophthalmologists) hyväksymät silmätarkastuseläinlääkärit. Eläinklinikoiden sivuilta löytyy usein tietoa, onko siellä toimivilla eläinlääkärille pätevyys tehdä virallisia silmätarkastuksia tai pidetäänkö siellä mahdollisesti muutaman kerran vuodessa vierailevan lääkärin toimesta joukkosilmätarkastuspäiviä.

Tutkittavan koiran tulee olla tunnistusmerkitty, jotta tulos on virallinen. Yli 1-vuoden ikäisen koiran silmätarkastuslausunto on voimassa 2 vuotta.

Miten silmätarkastus tehdään?

Silmätarkastuksessa koiran silmäterät laajennetaan silmätipoilla, jotka annetaan noin puoli tuntia ennen tutkimusta. Potilasta ei tarvitse rauhoittaa tutkimusta varten. Laajentavien tippojen vaikutus kestää koiralla 4–6 tunnin ajan, jolloin silmät voivat olla valonarat. Tutkimus on koiralle kivuton, eikä tiineyskään ole esteenä tutkimukselle. Laajentavat tipat eivät ole dopinglääkkeitä eivätkä siis estä esim. kilpailemista.

Virallisessa silmätarkastuksessa eläimen silmät tutkitaan silmänpohjan, lasiaisen, linssin, värikalvon, etukammion, sarveiskalvon, sidekalvon ja luomen rakenteiden poikkeavuuksien varalta. Vähimmäisvaatimuksena on, että tutkimuksessa käytetään silmäterää laajentavaa lääkitystä, silmänpohja tutkitaan epäsuoran oftalmoskoopin (valolähde + linssi) avulla ja että muut silmän osat tarkastetaan biomikroskoopin (>10 x suurennos) avulla. Lisätutkimukset merkitään erikseen. Osa näistä, mm. kammiokulman tähystys (gonioskopia), tulisi suorittaa ennen silmäterää laajentavaa lääkitystä.

Löydökset kirjataan viralliselle EVCO:n silmätarkastuskaavakkeelle, josta koiranomistaja saa yhden osan mukaansa. Lähettäkää saamanne tulos (kaavakkeeseen rajattu, hyvässä valossa otettu selvä valokuva liitteeksi) rekisterinpitäjän sähköpostiin, että se tallennettaisiin koiranne tietoihin. Tulokset ovat julkisia perinnöllisten silmäsairauksien osalta.

Mikäli koira on myös SKL:n rekisterissä, Kennelliiton Omakoira palvelussa (ei edellytä jäsenyyttä) tehdään ennakkolähete silmäpeilaukseen ennen eläinlääkäriin menoa.

Lähteet: Kennelliiton ja Evidensian nettisivut

Koirien silmäpeilaus kertoo paljon

Koonnut: Katri Piilola Kennelliiton nettisivuja hyväksi käyttäen Grafiikka: Aada Teittinen

Tarkastusraportti ja jalostus

Tähän asti SPKY:n kantakirjaohjesäännössä on lukenut seuraavaa:

Jalostusluokan koirien kantakirjaohjesäännön mukaiset terveysvaatimukset.

- *bordercollieilla: silmäpeilauksella terveiksi todetut silmät, peilaustulos ei saa olla 24 kk vanhempi.*
- *working kelpieillä: ei todettuja perinnöllisiä sairauksia.*

Koska kaikki silmätarkastuksessa todetut löydökset eivät ole vakavia/perinnöllisiä on SPKY:n jalostustoimikunta ja hallitus käsitellyt asiaa ECVO:n (European College of Veterinary Ophthalmologists) suosituksista jalostusrajoituksiin ja päättänyt seuraavaa.

Jalostukseen voi käyttää koiraa, jolta on löytynyt alla olevia muutoksia, kunhan parituskumppanilla ei ole samaa löydöstä. Numerot tarkoittavat silmätarkastuslausunnon numeroituja kohtia.

1. PPM: Iiris-Iiris
2. PHTVL/PHPV: Aste 1
3. RD: Multifokaalinen
13. Distichiasis, lievä
14. Korneadystrofia
15. Katarakta: muu
18. Atresia punctae, lievä

Tässä alla käydään kohdat läpi, mitä kyseinen muutos tarkoittaa tarkastuslausunnon mukaisessa järjestyksessä. Joka kohdan perään on tummennuksella kirjattu SPKY:n kanta asiaan.

1.PPM (*persistent pupillary membranes*) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia lankamaisia rihmoja värikalvon pinnalla (iris-iris PPM). Vakavissa tapauksissa (iris-linssi PPM, iris-kornea PPM) jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaan ja näkökykyyn.

Lieviä tapauksia (iris–iris PPM) voi käyttää jalostukseen. Vakavia tapauksia (iris–linssin etupinta / kornea) ei pidä käyttää jalostukseen.

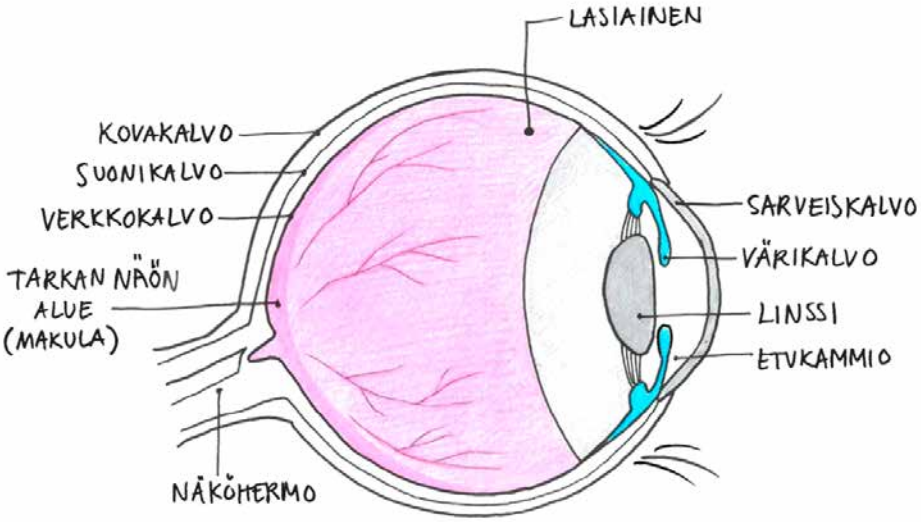

2.PHTVL/PHPV (*persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous*) tarkoittaa linssiä ympäröivän verisuonituksen ja/tai alkulasiaisen liiallista kasvua sikiönkehityksen alussa ja vajavaista surkastumista syntymän aikoihin/sen jälkeen. Seurauksena on eriasteisia samentumia linssin takana sekä mahdollisesti myös linssin epämuotoisuutta. Muutokset on jaettu kuuteen vakavuusasteeseen, joista lievin (aste 1) on onneksi yleisin. Siinä linssin takapinnalla on pieniä pistemäisiä (ei paljain silmin nähtäviä) pigmenttipisteitä / sidekudosplakkeja, joista ei koiralle ole haittaa. Vakavammissa muodoissa (asteet 2-6) sidekudosplakki on laajempi (aste 2) ja siihen voi liittyä aktiivista verisuonitusta (aste 3) sekä linssin epämuotoisuutta (asteet 4-6). Vakavampiin asteisiin saattaa liittyä toissijaisia kaihimuutoksia ja nämä yhdessä voivat aiheuttaa merkittävää näköhaittaa ja silmän tulehdusta ja kipua.

Koiria, joilla on 1. asteen muutoksia, voidaan käyttää jalostukseen. Vakavampia muotoja (aste 2-6) ei pidä käyttää jalostukseen.

3. ja 15.Katarakta (*synnynnäinen ja ei synnynnäinen*) samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Useimpien muotojen periytymismallia ei vielä tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai

Silmän rakenteen terminologiaa:

iris = värikalvo
kornea = sarveiskalvo
sclera = kovakalvo
korioidea = suonikalvo
retina = verkkokalvo
nervus opticus = näköhermo
corpus vitreum = lasiainen
makula = on soikea alue verkkokalvon keskellä silmän takaosassa. Suurin osa tappisoluista on makulassa, joten sen alueella syntyvät selkeimmät ja terävimmät kuvat. Makulan keskiosassa sijaitsee fovea centralis, jonka erikoistuneet solut mahdollistavat erittäin tarkan näkemisen.

ei-perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Edennyt kaihi aiheuttaa silmän sisäistä suonikalvontulehdusta ja siten voi aiheuttaa kipua.

Perinnöllinen kaihi -diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Esimerkkinä hankitusta kataraktasta on sokeritautiin liittyvä, usein hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä diabeettinen katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Kaihimuutosta ei tulkita perinnölliseksi, jos kaihin kehittyminen johtuu todistettavasti traumasta, tulehduksesta, aineenvaihduntasairaudesta, väärästä ruokavaliosta tai vanhuudesta (isot rodut yli 7 v, pienet rodut yli 10 v) tai mikäli muutokset ovat linssin ytimessä (usein lasikuitumaisia tai pistemäisiä hentoja samentumia) tai nk. Y-suturasaumojen alueella olevia lieviä tiivistymiä.

Silmälausuntolomakkeessa on diagnoosi **"muu katarakta"** käytetään kun kyseessä on sellainen perinnöllinen kaihimuoto, jonka merkitys koiran kannalta on vähäinen. Tuon lausunnon saaneen koiran jalostuskäyttö on sallittu terveen puolison kanssa.

Ns. nukleaariskleroosi (ei luokitella kaihiksi) on normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin tiivistyessään muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta näkökykyyn.

4.Verkkokalvon kehityshäiriö (*retinal dysplasia*, RD) jaetaan kolmeen muotoon.

Lievimmässä, multifokaalissa RD:ssä (mRD) muutokset ovat pieniä, yksittäisiä tai lukuisia poimuja verkkokalvolla. Muutokset pysyvät yleensä ennallaan ja niiden merkitys koiralle on hyvin vähäinen.

Multifokaalinen RD (mRD) -koiria voi käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa.

Geograafisessa RD:ssä (gRD) muutos on laajempi ja yleensä melko keskellä silmänpohjaa, jolloin sillä voi olla vaikutusta näkökykyyn. Muutokseen liittyy myös paikallista verkkokalvon ohentumista ja joskus myös irtaumaa.

Vakavin muoto (ns. totaali RD, tRD) on onneksi harvinaisin. Siinä verkkokalvon kehitys on jäänyt merkittävästi kesken eikä se ole kiinnittynyt normaaliin paikkaansa. Silmä on sokea ja siinä on usein muitakin kehityshäiriöitä. Eri muodoilla (mRD, gRD ja tRD) ei toistaiseksi ole todistettu olevan geneettistä yhteyttä.

Geograafinen- tai totaali RD diaknoosin saaneita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

5.Papillan hypoplasia / Mikropapilla, näköhermon pään vajaakehitys tarkoittaa epänormaalin pientä +/- toimimatonta näköhermon päätä. Hypoplasia on näistä vakavampi ja siihen liittyy sokeus. Näitä kahta on usein vaikea erottaa toisistaan virallisessa silmätutkimuksessa, jossa pupilli on valmiiksi laajennettu eikä sen vastetta valolle voida arvioida. Koska kyseessä todennäköisesti on saman sairauden eri vakavuusasteet, **ei kumpaakaan saa käyttää jalostukseen.**

6.CEA on ryhmä perinnöllisiä, synnynnäisiä, etupäässä silmänpohjan suonikalvon (koroidea) ja kovakalvon (sklera) vajaakehityksestä tai kehityshäiriöstä johtuvia muutoksia. Muutokset nähdään silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa verkkokalvolla ja näköhermon päässä. Tämä syndrooma esiintyy pääasiassa collien sukuisilla koirilla, mutta sitä on todettu myös muilla roduilla. CRD tai CH on silmänpohjan suonikalvon synnynnäinen vajaakehitys (osa CEA-sairaussyndroomaa), joka saattaa peittyä pigmentillä yli 10-viikkoisilla sairailla pennuilla. Siksi on erityisen tärkeää, että colliesukuisilla ja muilla roduilla, joilla on todettu CEA:ta, pennut tutkitaan ensimmäisen kerran jo alle 10-viikkoisena. Lievä CRD/CH ei olennaisesti heikennä silmien näkökykyä. CRD/CH-muutokset eivät etene.

Näköhermonpään coloboma eli näköhermon pään halkio aiheutuu synnynnäisestä, puutteellisesta, sikiöaikaisen näköhalkion sulkeutumisesta. Coloboma on myös osa CEA-sairaussyndroomaa. Suuri näköhermonpään coloboma heikentää selvästi silmän näkökykyä. Lisäksi suuri coloboma saattaa aiheuttaa verkkokalvon irtauman (ablaatio), joka sokeuttaa silmän.

Sairasta koiraa ei pidä käyttää jalostukseen. CEA geenitesti saatavilla eli dna kantaja saa yhdistää vain terveeseen, eikä sairasta saa käyttää.

8.Kammiokulman poikkeavuus. Silmän värikalvon ja sarveiskalvon kulmauksessa sijaitsee nk etukammiokulma. Etukammiokulman syvennyksessä on kampamainen rakenne, josta kammionesteen tulisi virrata vaivatta läpi. Etukammiokulma voi olla hyvin matala tai sulkeutunut (occlusio). Kehityshäiriö on synnynnäinen ja usein iän myötä paheneva, jossa ligamentin kampamaiset osat ovat paksuuntuneet, jolloin virtaus heikkenee ja silmänpaine nousee, näin kehittyy primaari glaukooma eli silmänpainetauti.

Etukammiokulmat voidaan tarkastaa erillisessä Gonioskopia-tutkimuksessa.

Sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Geenitesti saatavilla nykyään bordercollieilla BCGG eli Goniodysgenesis and glaucoma, eli dna kantaja saa yhdistää vain terveeseen, eikä sairasta saa käyttää.

11. Entropion ja trichiasis on tyypillisesti lyhytkuonoisilla roduilla esiintyvä ongelma, jolloin nenänpuoleisen silmäkulman ihon karvoitus ulottuu hyvin lähelle silmäkulmaa ja ihokarvat suuntautuvat silmään. Nenäpoimun ollessa hyvin korostunut ja kuonon ollessa hyvin lyhyt, nenäpoimun karvat voivat osua silmän pintaan (nasal fold trichiasis).

Täysin vieras pään muoto työkoirilla, ei jalostukseen.

12.Ektropion / makroblepharon Luomen uloskiertymä (ektropion) ja liian suuri luomirako (makroblepharon) ovat melko tavallisia löydöksiä erityisesti suurilla koiraroduilla. Pään suuri koko, "numeroa liian suuri iho", isohko silmäkuoppa ja siihen suhteessa liian pieni silmämuna aiheuttavat epäsuhdan, jolloin silmäluomen reunat eivät enää

asetu sievästi silmää vasten, eivätkä siten toimi normaalisti. Nenänpuoleinen kulma voi olla poikkeuksellisen avoin pitkäkuonoisilla koiraroduilla, jolloin siihen kertyy runsaasti eritteitä. Esiin pilkottavien luomien sisäpintojen ja silmämunan sidekalvot ovat alttiita vedolle, pölylle ja UV säteilylle ja toistuvat sidekalvon tulehdukset ovat tyypillisiä. Kyynelen levittyminen voi olla puutteellista ja siten sarveiskalvojen pinnat voivat ahavoitua ja tulehtua. Vanhemmiten ihon elastisuuden muuttuessa luomet alkavat roikkua usein entistä pahemmin. Tavallisimmin alaluomi on osin irti silmän pinnasta ja uloskiertävä (ektropion), mutta myös yläluomi voi alkaa roikkua silmän päällä, aiheuttaen ongelmia näkökyvylle.

Makroblepharonia voi esiintyä myös kääpiöroduilla. Näillä roduilla on usein suhteessa liian matala silmäkuoppa ja liian suuri silmämuna. Tällaisella potilaalla ilme on lepotilassakin ”pelästynyt tai mulkoileva” johtuen valkean kovakalvon (”valkuaisen”) näkymisestä kauttaaltaan silmän reunoilla. Luomien sulkeminen voi olla puutteellista ja sarveiskalvon vauriot tyypillisiä. Pahimmillaan liian suuret luomiraot yhdessä matalan silmäkuopan ja liian suuren silmämunan kanssa altistavat silmän ulospullahdukselle (proptosis) tappelun/kolarin yhteydessä.

Ei hyväksyttävä silmän / luomien rakenne, ei jalostukseen.

13. Distichiasis / Ektooppinen cilia, ylimääräisten ripsien karvatuppi sijaitsee luomirauhasessa tai sen vieressä. **Distichiasiksessa**, joka on näistä lievempi, karva kasvaa ulos luomen vapaasta reunasta. Oireet riippuvat karvan paksuudesta ja kasvusuunnasta. **Ohuet ulospäin suuntautuvat yksittäiset karvat eivät aiheuta koiralle oireita ja tällaisen koiran käyttö jalostukseen on sallittua.**
Paksummat ja silmän pintaan osuvat karvat sitä vastoin voivat aiheuttaa eriasteisia ärsytysoireita: lievää vuotamista ja räpyttelyä tai voimakkaampia kipuoireita ja jopa sarveiskalvovaurioita. Ripsiä voi irrota ja kasvaa takaisin karvan vaihtumisen yhteydessä.

Ektooppinen cilia kasvaa luomen sisäpinnan sidekalvon läpi ja aiheuttaa lähes aina voimakkaat kipuoireet (siristys, hankaaminen ja vetistys) ja sarveiskalvovaurioita. Hoitona on tarvittaessa ripsien nyppiminen (ripset kasvavat takaisin) tai karvatuppien tuhoaminen joko polttamalla tai jäädyttämällä (distichiasis) tai ripsen ja karvatupen poistaminen kirurgisesti (ektooppinen cilia).

Vakavia tapauksia (ektooppinen cilia ja selkeitä oireita aiheuttavat distichiat) ei kuitenkaan pidä käyttää jalostukseen.

14. Korneadystrofia eli sarveiskalvon aineenvaihduntahäiriötä on kolmea eri muotoa (epiteliaalinen eli pintakerroksen, stromaalinen eli keskikerroksen ja endoteliaalinen eli sisäkerroksen muutos), joista yleisimmässä eli epiteliaalisessa dystrofiassa on kyseessä molemmissa silmissä ilmenevä rasvakertymä sarveiskalvon pintaosassa. Vaiva on todettu perinnölliseksi mm. beaglellä, cavalierilla ja siperianhuskylla, mutta sitä nähdään satunnaisesti myös muissa roduissa. Se ilmenee yleensä keski-ikään mennessä, on paljain silmin havaittavissa, mutta aiheuttaa vain harvoin koiralle näkö- tai muita ongelmia. Ruokinta ja hormonaaliset tekijät saattavat osaltaan vaikuttaa vaivan ilmenemiseen. Pinnallinen, **epiteliaalinen- ja** usein myös **stromaalinen dystrofia** ovat koiran elämän kannalta useimmiten vähämerkityksillisiä. Etenkin roduissa, joissa sitä ei ole oletettu perinnölliseksi ongelmaksi, **tapauksia voidaan käyttää jalostukseen.**

16. Primaarissa linssiluksaatiossa linssin kiinnityssäikeet rappeutuvat ja linssi vähitellen irtoaa paikaltaan. Linssin luksoituminen silmän etukammioon aiheuttaa myös silmänpaineen nousua, joka uhkaa näkökykyä nopeasti. Tila on kivulias ja vaatii hoidoksi usein linssin kirurgisen poiston. Sairaus on perinnöllinen mm. monilla pienillä terriereillä, joilla siihen on olemassa geenitesti.

Sairasta koiraa, sen vanhempia ja jälkeläisiä, ei pääsääntöisesti pidä käyttää jalostukseen.

17. PRA (*progressiivinen retina atrofia*) eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia.

PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen.

Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy epänormaaliin näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua.

Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujenkin surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen pupilliin. PRA:han ei ole hoitoa.

PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Geenitestillä kantajaksi todettua koiraa voidaan käyttää jalostukseen geneettisesti terveen kumppanin kanssa. Prcd-PRA geenitesti bordercollieilla.

18. Muut:

Retinopatiat ovat usein paikallisia ja ei-eteneviä tai hitaasti eteneviä perinnölliseksi oletettuja silmän verkkokalvon sairauksia, joissa verkkokalvo paikallisesti tai laajemmin normaalista poikkeava. Muutokset ovat varsinkin alkuun tyypillisesti eriasteisia eri silmissä.

Retinopatia-diagnoosin saanutta koiraa ei pidä käyttää jalostukseen. Working dog retinopatia tai retinopatia, ei perinnöllinen, koiraa voidaan käyttää jalostukseen.

Atresia punctae, synnynnäinen kehityshäiriö, jossa ala- ja / tai yläluomen kyynelkanavan aukko puuttuu tai on selvästi normaalia pienempi. Tyypillinen oire on normaalia runsaampi kyynelehtiminen. Hoitona on tarvittaessa aukon kirurginen avaus. **Atresia punctae -diagnoosin saanutta koiraa voi perustellusta syystä käyttää ja-**

lostukseen terveen parituskumppanin kanssa.

Pannus (*CSK, Chronic Superficial Keratitis*) eli krooninen pinnallinen sarveiskalvontulehdus on perinnöllinen immuunivälitteinen sairaus, jossa sarveiskalvo ilman todettavaa muuta syytä etenevästi tulehtuu, johtaen jopa näkökyvyn menetykseen. Muutoksia on usein molemmissa silmissä, mutta ne voivat olla eriasteisia. Oireina todetaan alkuun tyypillisesti sidekalvon ja sarveiskalvon korvan- ja / tai nenänpuoleisen reunan punoitusta, suonitusta ja lisääntynyttä pigmentaatiota. Muutos alkaa levitä sidekalvon rajalta kohti sarveiskalvon keskustaa jopa lihamaisena uudismuodostumana. Lopulta sarveiskalvo suonittuu, pigmentoituu ja arpeutuu hoitamattomana valoa läpipäästämättömäksi tiiviydeksi. Monilla yksilöillä samanaikaisesti todetaan vilkkuluomen ja sen reunan tulehtumista, paksuuntumista ja pigmenttikatoa eli nk. plasmoomamuutoksia.

Oireiden alkamisikä ja vakavuus vaihtelee yksilöittäin. Oireet alkavat tyypillisesti 1-6 vuoden iässä. Pannusta hoidetaan paikallisvalmisteilla eli silmätipoilla / - voiteilla. Hoito on elinikäinen. UV säteily pahentaa oireita, joten silmien suojaaminen tarvittaessa aurinkolaseilla voi helpottaa oireita. **Pannus-diagnoosin saanutta koiraa ei pidä käyttää jalostukseen.**

Alla oleva teksti ECVO:n suosituksista ja se on kopioitu Suomen Kennelliiton sivuilta.

”ECVO antaa koiranomistajille ja -kasvattajille neuvoja silmäsairauksien merkityksellisyydestä koiralle ja jalostukselle. Jalostusvalinnoilla tulee pyrkiä estämään/vähentämään ainakin vakavien, näköä uhkaavien ja/tai kipua tai leikkaushoitoa/jatkuvaa lääkitystarvetta aiheuttavien sairauksien ilmeneminen. Osan koirien silmäsairauksista tiedetään olevan perinnöllisiä. Tämä tieto on saatu joko pitkäaikaisten silmätarkastusten ja sukutauluanalyysien tai geenitutkimuksen ja DNA-testien avulla. Silmäsairauden oletetaan olevan perinnöllinen myös jos sitä rodun kansallisissa tai kansainvälisissä tietokannoissa esiintyy paljon (>1 % tutkituista tai vähintään 5 yksilöä 5 vuodessa tai yli 50 sairasta yksilöä ylipäätään), jos sitä esiintyy rodussa enemmän kuin muissa roduissa, esiintyvyys rodun sisällä kaiken kaikkiaan lisääntyy tai on suurempaa sukulaiskoirissa, muutosten ilmenemisikä ja eteneminen on samanlaista kaikilla sairastuneilla ja/tai on samankaltaista kuin samassa sairaudessa jossain toisessa rodussa.

ECVO:n antamat jalostussuositukset liittyvät silmän terveyteen. Jalostusvalintoja tehtäessä on etenkin lievempien silmäsairauksien kohdalla otettava huomioon myös rodussa esiintyvät muut sairaudet.” ■

Treenipäiväkirjahaaste vuodeksi 2022

Teksti: Anne Konsti

Tämän paimennusvuoden teema on kehittyminen - niin koiran kuin itsensä treenaaminen paremmaksi ja osaavammaksi eläintenkäsittelijäksi. Meillä jokaisella on erilainen tapa oppia. Toiset oppivat tekemällä, useammilla toistoilla ja usein myös virheiden kautta. Osalla on akateemisempi ote, jossa suurta roolia näyttelevät kirjat, videot ja oheismateriaali. Osa tarvitsee niin henkistä mentoria, kädestä pitäjää kuin takamukseen potkijaa, että edistysaskeleita syntyisi. Työn kautta oppimista ja työssä treenaamista ei pidä unohtaa. Tärkeä elementti on erilaiset eläinkokemukset ja niistä ammentaminen esim. verraten lammaskoirat nautatreeneissä ja päinvastoin. Kaikki tiet tai ainakin varsin monta erilaista johtavat kyllä samaan lopputulokseen – toimivaan työ- tai kisakoiraan. Vaikeaksi tämän tekee se, että kun koiralle tulee lisää ikää ja kokemusta, sen treenitarpeet muuttuvat, jolloin ohjaaja kuin koirakin joutuvat mukautumaan uusiin haasteisiin. Sitä voisi ajatella koiran huolloksi yhtä paljon kuin kouluttamiseksi. Mikä sopii itselle ja omalle koiralle, pitää vain etsiä monen treenitavan viidakosta. Harjoittelumahdollisuudetkin vaihtelevat suuresti. Nykyisin tuntuu, että ihmiset treenaavat enemmän, ehkä useammin yhdessä, tavoitehakuisemmin tai ainakin yrittäen tietoisesti kehittyä. Paimenposti haluaisi tämän vuoden ajaksi haastaa teidät kaikki lukijat pitämään treenipäiväkirjaa! Julkaisemme jokaisessa numerossa hyviä vinkkejä, treeniajatuksia, kurssiraportteja ja kehityskaarikertomuksia niin työkäyttäjiltä kuin kilpailijoiltakin. Rohkeasti vain juttuja tännepäin: paimenposti@gmail.com.

Mitä treenipäiväkirjan pitäminen voisi tarkoittaa?

Lienee päivän selvää, että vanhanaikainen päiväkirjaan tai kalenteriin kirjoittaminen saattaa tuntua aikansa eläneeltä tavalta tehdä muistiinpanoja, vaikka sekin voi jollekin toimia. Onhan meille nykyään tarjolla miljoona eri somekanavaa, appseja tai videoalustoja, joille voi vuodattaa sielunsa ja tallenteet tehdyistä harjoitteista. Harjoituskerrat ja niiden sisällöt voi suunnitella myös etukäteen, ikään kuin tehdä itselleen valmennusohjelman. Yksinäinen puurtaminen saattaa joskus tuntua vaikealta ja motivaation ylläpito työläältä. Jos treenaamiseen kaipaa apuja ulkopuolelta, voi liittyä treenirinkiin niin kavereiden kuin ammattimaisen kouluttajankin ohjattavaksi. Tällaisia treeniyhteisöjä ja -paimennuskouluja löytyy myös netistä. Pieni osallistumismaksu saattaa lisäksi ylläpitää treenaustahtoa ja paimennusyhteisön sosiaalinen paine lisätä yritystä. Jo pelkästään tavoitteiden määrittämiseen saattaa muilta löytyä hyviä vinkkejä. Tosi asia on, että palaute, se kuuluisa rakentava kritiikki on varmempi tie kehittymiseen kuin pelkkä itsearviointi omasta tekemisestä yksin kotona. Jonkin kurssin anti saattaa kiteytyä vain muutamaan lauseeseen tai ajatukseen, joka viekin eteenpäin tuota asiaa käytäntöön pantaessa. Tärkeää kuitenkin olisi, että omia kehitysaskeleita voisi kirjata ylös ja palata niihin ehkä myöhemmin.

ISON LAMMASTILAN VAKIOLOMITTAJAT

teksti ja kuvat Minna Pukkila

Olen Minna Pukkila Perttelistä Varsinais-Suomesta. Meillä pieni, noin 80 uuhen lammastila. Ensimmäiset lampaat olen omistanut jo 90-luvun alussa ja lypsykarjan ja hoitohevosten lähdettyä tilalta on lampaiden määrä lisääntynyt nykyiseen.

Olen valmistunut vuonna 1986 maatalouslomittajaksi, jota työtä tein täyspäiväisesti noin 10 vuotta kiertäen lypsykarjatiloilla. Nykyään omien lampaiden hoitamisen lisäksi käyn auttamassa suurella lammastilalla karitsointiaikaan sekä kesällä tekemässä laidunsiirtoja omien koirieni kanssa.

Ensimmäinen 'virallinen' paimentava bordercollie tuli minulle vuonna 2008 ja tällä hetkellä koiria on kaikkiaan viisi, iältään 1-9 vuotta. Niistä kahta vanhinta käytän tilan ulkopuolisissa töissä: Dali, 9-vuotias vanha konkari, on aivan ehdottomasti paras työkoira, mitä minulla on ollut. Se ei aina ole se paras kuuntelija, mutta erinomainen painamaan ja pitämään eläimiä. 4-vuotias Gibbs on kiltti ja herkkä, sillä on hyvä eläinfiilis ja se pystyy keräämään luotettavasti eläimiä isoiltakin laitumilta.

Koirat ovat pääosin itseni kouluttamia ja toimivat päivittäin töissä auttamassa ympäri vuoden. Talviaikaan ne ovat mukana kuivituksessa, ruokinnassa ja ulkoilussa, kesällä kaikissa lampaiden liikuttamiseen liittyvissä töissä. Nuoret koirat otan töihin lampolaan, kun niillä on suunta käskyt ja jonkinlainen stoppi

Minna Pukkilan töihin kuuluu keräillä koirineen karitsoita laajoiltakin alueilta

Minnan joukkue: koirat Max, Dali, Gibbs, Nipa ja Venni sekä hoitokoira Ice.

olemassa. Ulkotöissä koiralla pitäisi olla jo pillikäskyt ja varmat, toimivat stopit, että voin niitä käyttää keräämään lampaita niin omilta kuin vieraiden tilojen laitumilta. Isoilla laitumilla ja laumoilla olen käyttänyt kahta koiraa kerralla, toinen koira kerää lampaita ja toinen pysäyttää tarvittaessa sekä ohjaa laumaa oikeaan suuntaan.

Oman tilan ulkopuolella olen töissä tuntipalkalla. Koirat eivät saa palkkaa, eikä niitä ole vakuutettu. Ne ja mahdolliset niiden tekemät vahingot ovat siis minun vastuullani. Jos koirat vahingoittuvat tai aiheuttavat vahinkoa lampaille tai muulle omaisuudelle, se on omasta pussista pois.

Töitämme kesäaikaan ovat lampaiden laidunsiirrot ja punnitukset työskentelytilallani, missä omia koiria ei ole. Koen, että

Minna Pukkilan Gibbs ja karitsoiden laidunsiirto.

koirat ovat työssä tärkeitä ja niiden työpanosta arvostetaan tilalla. Meidät kutsutaan aina paikalle, kun ohjelmassa on lampaiden laidunsiirtoja. Ilman koiriani tilalla ajettiin lampaita mönkkäreillä ja autolla. Omia koiriani käytän vain minä.

En käy vieraalla tilalla mitenkään erikseen koiraamassa lampaita, ne koiraantuvat kesän aikana työn ohessa. Ne ovat kyllä erittäin haastavia käsitellä alkukesästä koirien kanssa. Isoja laumoja hyvin itsepäisiä lampaita, jotka eivätkä kunnioita koiria. Kun karitsat vieroitetaan, helpottuu uuhien paimentaminen, mutta isojen karitsalaumojen koiraaminen kestää tovin. Loppukesästä karitsatkin ovat jo tottuneet koiriin ja niitä on helpompi liikuttaa haluttuun suuntaan. Punnituksissa koirat painavat lampaita ränniin pieniä laumoja kerrallaan. Kun se toimii, säästetään monta hikipisaraa.

Aluksi päivät ovat pitkiä ja koirille haastavia, joten niiden on oltava hyvässä fyysisessä kunnossa keväällä, että jaksavat töissä. Alkukesästä hommissa ovat vain vanhemmat koirat. Nuoria koiria olen ottanut mukaan syksyllä helppoihin laidunsiirtoihin mukaan oppimaan. Enpä ilman koiria tekisi enää mitään lampaiden siirtoja, apu niistä aivan korvaamaton ja säästää monet turhat juoksemiset eläinten perässä.

Työtä omien koirien kanssa vieraalla tilalla suosittelen kaikille, kenelle siihen tarjoutuu mahdollisuus. On kuitenkin muistettava, että eläinten koiraaminen ei tapahdu hetkessä ja siinä on suuret riskit, että tapahtuu jotain ennalta arvaamatonta. Maltti on valttia. Koirille ja itselle on ollut aivan ainutlaatuinen tilaisuus päästä isoille laitumille keräämään lampaita. Hienoa on myös nähdä koirien huima kehitys kesän aikana vaativissakin tehtävissä. ■

LYPSYKARJATILAN DUUNARIT

Teksti ja Kuvat Carita Tiilikainen

Olen Carita Tiilikainen Tyrnävältä, työskentelen karjanhoitajana Muhoksella Karhun lypsykarjatilalla. Navetta on nelirivinen, visiiriruokinta ja 2 x 10 takalypsyasema. Lehmiä on 200-220 ja ne ovat neljässä lypsyryhmässä: kahdessa perusporukassa, ensikkojen ryhmässä ja pienessä remppaporukassa, jossa on antibiootti lehmät ja tarkkailtavat. Lisäksi poikimakarsinoissa vasta poikineet, hiehopuoli on reilu 60 paikkainen ja umpilehmät ulkona, missä niillä on kaarihalli ja piha-aitaus. Vasikkala on 50 -paikkainen erillinen rakennus. Vasikoita on talvella myös ulkona, telttakatoksessa ja joskus igluissakin. Koirille on paljon eläinten siirtotöitä, ainoastaan pikkuvasikat siirretään ilman koiria.

Taustastani: kävin Kannuksen maatalousoppilaitoksessa oppisopimuksella maatilatalouden perustutkinnon, 1999-2001. Työskentelin kesän koulun navetalla ja syksyllä aloitin samassa koulussa kennellinjan, josta valmistuin keväällä 2004. Koulun jälkeen aloitin maatalouslomittajan työt Pohjois-Pohjanmaalla. Vuonna 2007 tuli tilaisuus lähteä pidempiaikaiseen lomituspestiin 300 lypsylehmän yksikköön ja niin minä lähdin.

Ruska ja Jope siirtämässä lehmiä laitumelle.

Ensimmäinen ajatus paimenkoirasta taisi tulla vuonna 2010 ja soittelin jopa muutamille lehmien kautta tutuiksi tulleille, joilla oli kokemusta paimenkoirista ja niiden käytöstä töissä. Ensimmäiseksi paimenkoiraksi ajattelin working kelpietä, en edes harkinnut bordercollieta. Paimenkoira jäi kuitenkin vielä hankkimatta tuolloin, mutta ajatus siitä jäi kytemään.

2012 puhalsi uudet tuulet ja aloitin työt yhden robotin tilalla. Jouduin myös luopumaan rakkaasta rekikoira harrastuksesta ja myin kaikki neljä siperianhuskyani uusiin koteihin. Ainut koira, mikä minulle jäi, oli spk narttu Risa. Loppuvuodesta 2013 minulle tuli myös flättipentu Jehu. Kevät 2014 oli raskas, koska jouduin luopumaan molemmista koirista, 7kk ikäisestä Jehusta ja heti perään 12-vuotiaasta Risasta. Jonkin aikaa olin ilman koiraa, mutta ei siinä mennyt montaa viikkoa, kun oli jo kelpiepentu varattuna ja Ruska (Hertta) käytiin hakemassa syyskuussa 2014 Siikaisista Ulla-Maija Luomalta. Siitä tämä paimennushulluus sitten alkoi, kun kipinä kerran syttyi, ei siitä ole ollut enää paluuta.

Vuonna 2015 vaihtui taas työpaikka, aloitin heinäkuussa työt n. 200 lypsylehmän yksikössä Muhoksella, jossa työskentelen edelleen. Tilalla oli ennestään azorienkarjakoira, joka työskenteli enimmäkseen sisätiloissa ja hoiti samalla myös vahtikoiran virkaa. Työnantaja oli enempi kuin innostunut paimenkoiran käytöstä, joten minulla oli oikein hyvä mahdollisuus päästä työn ohessa syventymään paimenkoiran käyttöön ja vieläpä naudoilla, mikäs sen mielekkäämpää. Ruska oli tuolloin vuoden ikäinen ja joutui heti kaikkiin töihin. Ei käynyt mielessäkään, että olisin voinut koiraa vähän säästellä, saati olla koiran tukena. Eikä itsevarmuuden rakentamisesta ollut hajuakaan. Mutta niin vain saatiin kuitenkin työt aina tehtyä, mikään homma jäänyt koskaan tekemättä. Mielestäni Ruska on kyllä ollut oikein oiva koira ensimmäiseksi paimenkoiraksi ja paljon se on opettanut minua. Ruskan kanssa on suoritettu lammas- ja nautaperusrata. Ja muutama ykkösen startti Pohojanmaan Ouppenissa.

Jossain vaiheessa ajatus bordercolliesta alkoi kutkuttamaan. Koska lähes kaikilla treenikavereilla oli bc, niin luonnollisesti näin niitä paljon, ja siksi kiinnostus niitä kohtaan kasvoi. Muistan vieläkin elävästi, minkä vaikutuksen minuun teki, kun Anni Ritakallio oli julkaissut videon koirasta nimeltä Rue, jossa hän kertoi, että se astutetaan seuraavaan juoksuun. Olin täysin myyty, tästä oli pakko saada pentu. En ikinä, koskaan ollut nähnyt mitään hienompaa, Rue kolahti ja kovaa! Se oli menoa ja niinpä Pihka (Valmis Myy) saapui meille kesällä 2018. Pihka ei sitten ollutkaan ihan helppo koira, se on kiihkeä, nopea, päästään kiireinen, jännittynyt ja todella intensiivinen. Mutta, sitähän minä just olin halunnut, ymmärtämättä kuitenkaan, mitä olin halunnut. Ei sillä, hyvä koira se on, vain huonolla kuskilla varustettuna. Siinä välissä minulla oli myös Pihkan emä Rue koeajalla. Se oli valmiiksi koulutettu ja magee paimen, en vaan ymmärtänyt sen hyvyyttä silloin täysin ja kadun vielä tänäkin päivänä sitä, etten ostanut sitä. Jos olisin ymmärtänyt sen, mitä ymmärrän nyt, Rue olisi meillä.

Sitten tuli Hukka poika (Maggis), joka muutti meille Jussilan Leenalta 4kk iässä. En tiedä, mikä ajatushärö mulla oli tuolloin, kun ostin uroksen. Mutta piti sekin sitten kokeilla, ja voin todeta, että urokset eivät ole minun juttuni. Eikä sitten muutenkaan ollut minun tyyppinen paimen, joten Hukka lähti ja Snow (Päättymätön Jive) tuli tilalle. Snow oli tuolloin 8kk ikäinen ja syttynyt lam-

Pihka ja Ruska hiehojen laidunsiirrossa tien yli lohkolta toiselle. Ihmisistäkin on apua.

paille. Snow on ehdottomasti koiristani se eniten omalta tuntuva koira. En ole sen kanssa vielä hirveän pitkällä, mutta josko hiljaa hyvä tulisi. Siinä on hyviä ominaisuuksia nautojen (ja miksei tietenkin lampaidenkin) paimennusta ajatellen. Mainittakoon tässä nyt rentous, rauhallisuus ja aivot.

Tämä omilla koirilla töissä vieraalla -systeemi on toiminut yllättävän hyvin, ei ole ollut mitään isompia ongelmia. Toki jotain pientä erimielisyyttä on ollut puolin ja toisin, mutta ei mitään ylitsepääsemätöntä. Suurimmat ongelmat minun näkökulmastani ovat paine ja koiran työrauha. Koirille on välillä raskasta, kun joutuvat kestämään painetta monesta asiasta. Ei pelkästään minusta ja eläimistä, vaan myös muista työntekijöistä jne. Työskentelyrauhalla koiralle tarkoitan sitä, että joissain tilanteissa toivon, että annettaisiin koiran tehdä enemmän. Monesti sillä on suurempi vaikutus eläimiin kuin ihmisellä, unohtamatta tietenkään, että tukenakin täytyy välillä olla, riippuen tilanteesta ja koiran kokemuksesta. Kiva juttu on kuitenkin ollut se, että olen saanut aika itsenäisesti hoitaa eläinten siirrot koirien kanssa. Toki yleensä on yksi työkaveri ollut apuna, mutta työnantaja on

Snow sisätöissä. Työympäristö vaihtelee navettakohtaisesti paljon. Yleensä tilat ovat kuitenkin enemmän tai vähemmän ahtaita, meluisia, pohjat tassuille haastavia ja koiria täytyy jaksaa pestä, mikäli niitä mielii pitää myös sisäkoirina.

Pihka pentuna: molemminpuolista totuttautumista. Kun ollaan vieraalla työssä, on ensiarvoisen tärkeää, että eläimet saavat tottua koiriin rauhassa ja eläintenkäsittely on aina asiallista ja eläimiä kunnioittavaa.

Snow'lla on monia luontaisesti hyviä ominaisuuksia nautatöihin, kuten halu kohdata eläimet reilusti silmästä silmään.

harvemmin eläinten siirroissa mukana, joka ehkä kertoo juuri siitä, että luottamusta on siihen, että asiat hoituvat. Monta kertaa on käynyt niin, että hommat on jo hoidettu, kun työnantaja on saapunut auttamaan.

Kaikista työläin juttu tässä koirien käytössä naudoilla omasta mielestäni on, että niitä joutuu pesemään koko ajan, mikä ei tietenkään ole iholle hyväksi. Toki siksikin on hyvä olla useampi koira, ettei tarvitse yhtä koiraa pestä koko ajan, ja että kaikki koirat saavat myös tarvittavat vapaapäivät. Minulla on ollut koko ajan liian vähän koiria, niitä olisi varmaan hyvä olla tuon kokoisella tilalla 4-5, ja ainakin kaksi koulutettua, mielellään kolme. Tämän takia minulla on ollut päiviä, etten ole koiria ottanut töihin ollenkaan. Sehän on tietenkin kostautunut, koska juuri silloin on vasikat tai hiehot karkuteillä.

Meillä suurin tarve paimenkoirille on lypsyasemalla, missä ne hakevat lehmiä lypsylle kokoomatilasta aina, kun edellinen satsi päästetään pois, lisäksi käytäville norkoilemaan jääneet koira ajaa pois. Tämän homman koirat tekevät itsenäisesti ja siitä tulee aika äkkiä rutiini. Oppivat jo porttien äänistä, milloin tehdään mitäkin. Tätä asematyötä on luonnollisesti ympäri vuoden, eli paljon. Myös navetan puolelta ajettaessa kokoomatilaan käytetään koiraa apuna. Minun koirani työskentelevät pääasiassa vain minun kanssani, Pihka on ainut, joka lähtee muiden mukaan, kun lehmät ajetaan kokoomatilaan. Ruska ei tee muiden kanssa ja Snown kanssa ei ole vielä kokeiltu, mutta luulen, että toimisi myös muiden kanssa.

Lisäksi keväällä - syksyllä on paljon laidunnuksia, kun vasikat, hiehot ja umpilehmät ovat ulkotarhoissa ja/tai laitumilla. Umpilehmiä/tiineitä hiehoja käydään suht tiheään valkkaamassa laitumelta sisälle tunnutukseen, se on ehkä minun lempityöni koirien kanssa. Sorkkahoidossa olen myös muutaman kerran kokeillut koiraa, mutta siinä ei ole käytetty rutiinisti. Kaikki juotolta vieroitetut vasikat on pyritty koiraamaan ja myös töiden ohessa koiraantuvat osittain. Kesäisin vasikat oleilevat isossa hiekkapohjaisessa aitauksessa. Aitauksen nurkkauksessa on pieni treenitarha (20 m x 20 m), missä on hyvä koirata vasikat pienemmissä ryhmissä. Ajatus navettatöistä ilman koiraa tuntuu kaukaiselta, etenkin, jos eläimet laiduntavat. Suurin hyöty koirasta on ehdottomasti laiduntöissä, asemalla ja karanneiden etsinnöissä.

Perusasiat olen koirille opettanut lampailla ja sitten siirtänyt naudoille. Muutamana kesänä minulla ja kaverilla on ollut kesälampaat, joilla on treenattu ja sitten käyty myös muualla, joskin se on ollut aika vähäistä. Vasikoilla ja hiehoilla treenaan myös jonkin verran, riippuen koiran tasosta.

Työnantaja on maksanut koirien vakuutukset ja puolet kauppahinnasta. Puhetta on ollut myös koirien ruokien korvaamisesta, mutta se on jäänyt puheen tasolle. Ehkä tässä olisi vielä kehitettävää, koirien käytöstä tuntipalkkaan lisä tms. Lisäksi luin verohallinnon sivuilta, että kilometrikorvauksissa pitäisi huomioida koiran matkustus.

En ole muualla käynyt koirien kanssa töissä, mutta sitäkin voisi pienimuotoisesti ajatella. Karanneiden eläinten etsiminen on myös mielenkiinnon kohteena, sitä olisi kiva päästä enemmän tekemään. ■